

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-56>

УДК 069(477.82-25):796.5

РОЛЬ МУЗЕІВ У ТУРИСТИЧНОМУ РОЗВИТКУ ТА ЕКСКУРСІЙНІЙ СФЕРІ МІСТА ЛУЦЬКА

THE ROLE OF MUSEUMS IN THE TOURIST DEVELOPMENT AND EXCURSION AREA OF LUTSK

Карпюк Аліна Віталіївна

кандидат історичних наук,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2055-6471>

Трофімук-Кирилова Тетяна Михайлівна

кандидат історичних наук, доцент,

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2006-555X>

Karpiuk Alina, Trofimuk-Kyrylova Tetyana

Lesya Ukrainka Volyn National University

Стаття присвячена визначенню ролі музеїв у туристичному розвитку та екскурсійній сфері м. Луцька. На конкретних прикладах підтверджено залучення музеїв до розробки та реалізації різноманітних туристично-екскурсійних послуг і програм, зокрема, квестів, майстер-класів, фестивалів, тематичних вечорів, конкурсів, свят, інших освітніх й культурних заходів. Наголошено, що для покращення туристичного розвитку м. Луцька необхідно максимально включати музейний потенціал у туристичний обіг, запроваджувати досвід успішного партнерства музейних закладів та установ індустрії туризму. Взаємодія музеїв і туризму сприяє залученню більшої кількості відвідувачів до міста, зростанню грошових надходжень у бюджет. Звернено увагу, що включення музейних закладів до туристичної діяльності позитивно відображається на їх конкурентоспроможності та розвитку регіону загалом.

Ключові слова: музей, туристичний розвиток, екскурсійна сфера, туристичний потенціал, туристи, музейний туризм, м. Луцьк.

The article analyzes the possibilities of Lutsk museums for tourist development and excursion area of the city. Attention is drawn to the fact that the active involvement of museum institutions in tourism has a positive impact on their position and region evolution. Increasing the role of museums in Lutsk in the tourism sector contributes to the tourist development of the city. It is also aimed at improving the methods of their activities and introducing the experience of successful partnership of museum institutions with tourism structures. The article aims to analyze the importance of modern museums in tourism activities, excursion area to determine the role of museum institutions as a tourist resource and a factor in the development of tourism in the city. The implementation of the goal provides for the solution of the following tasks: finding the directions of museums influence on tourism; highlighting the ways of cooperation between museum institutions and the tourism industry; identifying the benefits of museums and ways of further possible work to improve tourism services. The research methodology was formed by the principles of dialectism, objectivity in combination with general scientific methods (analysis, synthesis, comparison). The use of these principles and methods made it possible to consider museums as tourist resources and social institutions. That gave the opportunity to highlight the relationship between single Lutsk museums with the tourism industry and to outline the positive achievements and problems in their activities. The scientific novelty of the article lies in an attempt to analyze the attractiveness of the city's museums and determine the degree of their involvement in the city's tourism activities. The museums possibilities of Lutsk allow developing the significant tourist potential of the city. The latter can increase the attractiveness of the region. Museums and tourism industry are closely related. The museum works in the format of social interaction and cultural leisure. Attraction of tourists to museums contributes to the expansion of cultural influence and the enhancement of the socio-cultural role of these institutions. To improve the tourist development and excursion area of the city, it is necessary to include the museum potential in the tourist circulation as much as possible.

Keywords: museum, tourism development, excursion area, tourism potential, tourists, museum tourism, Lutsk.

Постановка проблеми. На сучасному етапі туристично-екскурсійна сфера є важливою для економічного та культурного розвитку як кожного регіону загалом, так і територіальних громад зокрема. Туристична діяльність поступово інтегрувалась з іншими сферами людської життєдіяльності. Вона сприяє поповненню надходжень до бюджету, створенню нових робочих місць та підвищенню рівня туристичної привабливості території. Останніми роками розвиток цієї галузі в Україні характеризується позитивними змінами. Проте поширення пандемії COVID-19 та введення воєнного стану в Україні не сприяють розвитку туристичної індустрії.

Одним з видів туризму є музейний, який сьогодні активно розвивається у світі. Сучасні модифікації в туристичній сфері спонукають музеї до змін у наданні своїх послуг. Необхідність вивчення ролі музею і його місця на туристичному ринку та у сфері екскурсійного обслуговування зростає внаслідок модернізації підходів у роботі музейних установ. Музей перестає бути виключно сховищем історико-культурної спадщини. Музейні заклади надають різноманітні послуги, займають значне місце серед складових туристичного потенціалу кожного регіону, сприяють формуванню його позитивного іміджу. Такий підхід актуалізується й щодо вивчення музеїв м. Луцька як туристичного ресурсу. Дослідження взаємодії музейних установ з туристичною сферою в обласному центрі Волинської області залишається актуальною проблемою з огляду на подальше удосконалення музейної та туристичної діяльності, перейняття досвіду успішних ініціатив.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти розвитку вітчизняного музейного туризму та ролі музеїв у туристичному потенціалі регіону знайшли відображення у ряді публікацій. Особливості створення екскурсійного продукту, роль музеїв як туристичного ресурсу описані у навчальному посібнику В. Бабарицької, А. Короткової, О. Малиновської [1]. Значення музейних закладів у збереженні та популяризації культурної спадщини, розвитку туризму проаналізовано у монографії К. Поливач [2]. Напрями впливу музеїв на туристичну галузь, тенденції та проблеми діяльності українських музеїв висвітлені у дослідженні Г. Балабанова [3]. Теоретико-методичні основи розвитку музейного туризму обґрунтовано у навчальному посібнику О. Любіцевої, Т. Шпараги [4]. Вплив наслідків пандемії на діяльність музеїв як

туристичного ресурсу розглянуто у статті А. Антоненка, В. Хуткого [5].

Діяльність музеїв у сфері туризму Волині загалом та м. Луцька зокрема висвітлена у ряді публікацій. Про значення музеїв м. Луцька у туристично-краєзнавчій інфраструктурі регіону йдеться у статті А. Силюка [6]. Місце та перспективи діяльності музейних закладів як об'єктів культурного туризму Волинської області описано у публікації С. Гаврилук [7]. Аналіз та оцінка основних тенденцій розвитку екскурсійного туризму у м. Луцьку стали основною метою статті І. Тищук та Л. Поліщук [8].

Формулювання цілей статті. Мета – проаналізувати значення музеїв м. Луцька у туристичній діяльності та екскурсійній сфері, визначити їх роль як туристичного ресурсу і чинника розвитку туризму у місті. Реалізація мети передбачає вирішення таких наступних завдань: означення напрямів впливу музеїв на туризм та сферу екскурсійного обслуговування; виокремлення шляхів співробітництва музейних закладів і туристичної галузі; окреслення особливостей діяльності луцьких музеїв та перспективи подальшої можливої роботи щодо розширення спектру та удосконалення туристичних послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток туризму у регіоні значною мірою базується на ефективному використанні його туристичного потенціалу, формування якого зумовлене можливістю використання туристичних ресурсів у туристичній діяльності певної території. За однією з класифікацій до складу туристичного потенціалу входять чотири параметри: природно-рекреаційний та історико-культурний комплекси, розвинутість мережі розміщення туристів і соціальна інфраструктура. Перші два параметри є приводами для відвідування туристами регіону, другі – умовами для того, щоб туристи затрималися на його території. Висока концентрація, оптимальне поєднання й пропорційний розвиток цих двох параметрів роблять регіон привабливим [2, с. 127]. Ще за одним підходом туристично-рекреаційний потенціал регіону включає у себе ряд компонент: природно-ресурсна, історико-культурна, економічна та соціальна, які взаємодіють між собою. Вони безпосередньо пов'язані з наявними на певній території туристичними ресурсами [9, с. 21].

Музейні установи відносять до категорії історико-культурних туристичних ресурсів. Правові, економічні, соціальні засади створення та діяльності музеїв України визначає

Закон України «Про музеї та музейну справу» (1995 р.) [10]. У ст. 1 цього документу наведено визначення, що музей – це «науково-дослідний та культурно-освітній заклад, створений для вивчення, збереження, використання та популяризації музейних предметів та музейних колекцій з науковою та освітньою метою, залучення громадян до надбань національної та світової культурної спадщини» [10]. Як бачимо, у цьому трактуванні відсутня згадка про туристичну сферу, проте у галузі туризму музеї займають особливу роль. Музейний туризм є частиною культурного туризму й являє собою відвідування туристами музеїв, ознайомлення з музейними експозиціями, виставковими залами, фондосховищами, їх участь у науковій та культурно-освітній діяльності цих закладів [4, с. 10]. У сучасних умовах значно змінюється роль музею у культурному житті суспільства. Це призводить до трансформації його функцій. Музеї перетворюються на окремі самостійні атракції, де турист може провести кілька годин або ж і цілий день. Окрім того, вони стають частиною культурного та економічного життя регіону, реалізуючи різноманітні туристичні продукти та послуги. Про важливість музейних закладів наголошується й у Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. [11] та у регіональних програмах розвитку туризму.

Місто Луцьк має значний природний, культурний та туристичний потенціал і оскільки промислових об'єктів у ньому небагато, тому саме туристичний напрямок для розвитку міста є найбільш перспективним [8, с. 55]. У 2016–2020 рр. Соціологічною агенцією «Фама» проводилось дослідження туристичного ринку та привабливості регіонів таких міст: Львів, Луцьк, Вінниця, Яремче [12]. Вивчення туристичної привабливості обласного центру Волинської області відбулося у 2017 р. та 2019 р. До опитування в означені роки було залучено по 400 респондентів віком від 18 років. На основі різних атрибутів міста, серед яких архітектурний ансамбль, туристичні об'єкти, музеї, галереї, театри, ресторани, готелі, міська інфраструктура, туристична інформація та знакування, безпечність перебування у місті та ін. був визначений індекс туристичної привабливості м. Луцька. У 2017 р. він склав $4,34$ (з максимально можливих 5) $\pm 0,05$, а у 2019 р. цей показник зменшився до $3,94 \pm 0,06$ [13, с. 14].

У обласному центрі Волинської області розташовані такі державні та приватні музейні установи: Волинський краєзнавчий музей та

його відділи (Музей волинської ікони, Художній музей у Луцьку, Музей історії Луцького братства); Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки, Аптека-музей, Музей сучасного українського мистецтва Корсаків, шкільні музеї, музеї закладів вищої освіти та інші.

На рівень туристичного попиту музею впливає його профіль, колекція, послуги, місце розташування, графік роботи, цінова політика, реклама, менеджмент і маркетинг установи, брендинг, інфраструктура навколишньої території та ін. Потенційними відвідувачами музею є місцеві мешканці та приїжджі, внутрішні та іноземні. У вищезгаданому дослідженні агенції «Фама» серед першочергової мети подорожі до м. Луцька респонденти серед іншого називають і відвідування музеїв [13, с. 8; 14, с. 9]. За даними опитування у 2017 р. 63,2%, туристів відвідали під час своєї подорожі міські музеї, а у 2019 р. цей показник склав 62,9% [13, с. 9]. У 2016 р. кількість відвідувачів луцьких музейних закладів становила приблизно 180 тис. осіб, а у 2018 р. – 189 тис. осіб, проте тут не був врахований поділ відвідувачів на місцевих мешканців і приїжджих [13, с. 9].

Музеї формують міський соціокультурний простір, з яким знайомиться споживач туристичних послуг під час своєї мандрівки. Вони є одним з об'єктів туристського показу та формують інтерес і враження у туриста до конкретного регіону. Робота музейних установ спрямована на те, щоб гість відвідував музей не один раз, а повертався сюди ще у пошуках нових знань та емоцій. В обласному центрі Волинської області турист може ознайомитись з діяльністю та особливостями роботи окремих музеїв у межах екскурсії «Музеями Луцька» тривалістю 3,5 год. Маршрут екскурсії розпочинається з Волинського краєзнавчого музею та охоплює далі Музей Волинської ікони, Музей історії Луцького братства, Художній музей, Музей книги, Музей дзвонів, Музей «Технології минулого», Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. Загалом об'єктами для відвідування у місті може бути як один, так і декілька інших музеїв за інтересами та бажаннями туристів.

У сучасних умовах музейні установи мають бути конкурентоздатними на ринку дозвілля. Основна мета діяльності музеїв полягає у зростанні рівня освіти, культури та духовності різних груп населення, але для того, щоб бути привабливим для сучасних відвідувачів виправданим є використання розважальних

елементів у роботі з аудиторією як інструменту зацікавлення [3, с. 340]. Запровадження елементів дозволить варто розглядати як ресурс розвитку музейного туризму. Музейні заклади мають стати місцем дозвіллевої практики для туристів різного віку та сфери діяльності. За даними дослідження туристичної привабливості м. Луцька, реалізованого Соціологічною агенцією «Фама» у серпні 2019 р., на відвідування музеїв міста вказали респонденти, першочерговою метою яких був відпочинок, розваги та туризм [13, с. 8]. Інноваційна музейна концепція «відпочинок+пізнання і враження» повинна стати новою ідеологією кожного волинського музею [7, с. 151]. У певній мірі вона реалізовується. Так, сувенірні крамниці функціонують у більшості місцевих музейних закладах. Такі дозвіллеві форми роботи як фестивалі, тематичні вечори, конкурси, свята та інші освітні та культурні заходи є звичною практикою для луцьких музеїв. Наприклад, арт-фестиваль «Art-Tattoo Lutsk» у Музеї сучасного мистецтва Корсаків (2019 р.), традиційний фестиваль дзвонів мистецтва «Благовіст Волині» у Музеї дзвонів, міжнародний поетичний фестиваль MERIDIAN LUTSK у Художньому музеї у Луцьку (2017 р.), вечір-спогад «Вони тримали наше небо» (2016 р.) та вечір-портрет «Світло добра і любові» (2018 р.) у Волинському краєзнавчому музеї, конкурс наукових студентських робіт «Художній музей: сторінки історії, дослідження колекцій, вивчення та професійний аналіз окремих творів із постійної експозиції музею та тимчасових виставок» (2021 р.), традиційний конкурс різдвяно-новорічної атрибутики та писанкарства у Волинському краєзнавчому музеї, багаторічна культурно-мистецька акція «Ніч музеїв» у Художньому музеї Луцька, свято до Дня захисників і захисниць у Волинському регіональному музеї українського війська та військової техніки (2021 р.) та багато інших.

Популярністю у туристів користуються музеї, які розміщені у приміщеннях, що є пам'ятками архітектури, наприклад, Музей історії Луцького братства, який розташований у будівлі колишнього братського Хрестовоздвиженського монастиря. Такий зв'язок з історичним середовищем має позитивний ефект для актуалізації історико-культурної спадщини та туристичної діяльності міста. Зацікавлення викликають також музеї із унікальною регіональною тематикою, наприклад, Музей Волинської ікони, Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки.

Однією з умов успішного використання потенціалу та покращення туристичного розвитку міста є співпраця професійних туристичних установ із закладами музейного типу. Партнерство музеїв і туристичної сфери оцінюється позитивно: туризм досягає мети отримання прибутку та розширення переліку послуг, а музей – змінює методи роботи [15, с. 83]. Музейна і туристична сфери доповнюють одна одну, налагодження механізмів партнерської співпраці в екскурсійній діяльності сприяє взаємовигідному використанню туристичного потенціалу краю. Така співпраця перетворюється на важливе джерело туристичних потоків у багатьох містах, адже музейні заходи стають цікавими туристичними продуктами для потенційних споживачів.

З музеями співпрацюють центри надання туристичних послуг. Так, у м. Луцьку функціонує комунальне підприємство «Центр туристичної інформації та послуг», робота якого спрямована на покращення туристичної привабливості міста. Одним з напрямів його роботи є співпраця з луцькими музейними установами, які пропонують екскурсійні послуги, котрі є невід'ємною складовою комерційного туристичного продукту. У м. Луцьку з 2012 р. за підтримки КП «Центр туристичної інформації та послуг» та участі музейних працівників успішно реалізовувався соціально-інтелектуальний проєкт «Екскурсиводи у відпустці». Його мета – продемонструвати мешканцям міста або приїжджим туристам потенціал міських музеїв як складових туристичної інфраструктури обласного центру Волинської області, покращити його імідж через знайомство з маловідомими жителями та сторінками історії. Туристи мали можливість відвідати Волинський краєзнавчий музей та його відділи (Музей волинської ікони, Художній музей, Музей історії Луцького братства), а також Музей «Технології минулого», Музей сучасного українського мистецтва Корсаків та ін.

Для покращення туристичної привабливості музей має бути інтерактивним. Сучасних туристів приваблюють квести, майстер-класи, занурення в атмосферу тієї чи іншої історичної епохи (події), природного або суспільного явища [4, с. 15]. Музеї Луцька активно впроваджують такі форми роботи з відвідувачами. Серед них заходи, які відбуваються у рамках проєкту «Ніч музеїв». Художній музей у Луцьку долучився до цієї міжнародної акції з 2009 р. та щороку пропонує різноманітні інтерактивні атракції. З нагоди цієї міжнародної

акції проходять заходи і в інших музеях міста. У 2017 р. у Міжнародний день музеїв Музей історії Луцького братства спільно з кафедрою музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки провели театралізовану екскурсію «Під прицілом Кліо: Луцьке братство». До акції «Ніч у музеї» впродовж останніх років долучається і Музей сучасного українського мистецтва Корсаків. У Музеї науки і техніки та Музеї промислового дизайну в рамках цієї акції у 2020 р. відбулася нічна екскурсія з ліхтариками. У Волинському краєзнавчому музеї часто проводяться квест-екскурсії, наприклад, «Вишиванка: традиція чи модний тренд?» (2021 р.), цикл квестів для дітей шкільного віку у період осінніх канікул у межах програми «Осінь – пора цікавих історій» (2021 р.) та під час зимових канікул у рамках – «Дивовижна зима» (2021 р.) та ін. Також цей музей проводить заходи із використанням інформаційних технологій, зокрема, квести та інтернет-ігри у рамках програми «Activity». Інтерактивні заходи, серед яких креативні майстер-класи, наукові шоу, вікторини, змагання з віртуальної гри, пісочні анімації відбуваються у Музеї науки і техніки та Музеї промислового дизайну. Такі події приваблюють туристів, які знайомляться із законами точних наук та явищами природи.

Пандемії COVID-19 та повномасштабне російське вторгнення на територію України посилюють проблему нестабільності в діяльності музеїв та сфери культури в цілому, але заклади культури проявляють стійкість та

креативність. Музеї відвоювали собі новий простір, почали проводити віртуальні тури, оцифровувати музейні колекції, активніше використовувати соціальні мережі, вживати заходів щодо захисту та зберігання експонатів, що є важливим для культурного розвитку нашої країни та збереження її національної ідентичності.

Висновки. Таким чином, зростання ролі музейних закладів у туристичній індустрії є актуальним напрямом сучасного культурного та економічного життя. Кожен регіон формує свій туристичний потенціал на основі наявних туристичних ресурсів. Музеї, як один із видів історико-культурних туристичних ресурсів, є об'єктами туристичного потенціалу регіону та зацікавленості туристів.

Музеї м. Луцька є важливою складовою туристичного розвитку та екскурсійної справи міста. Вони надають різноманітні послуги, окрім традиційних, таких як виставки, екскурсії, впроваджують у свою діяльність нові форми, які викликають туристичний інтерес: квести, майстер-класи, фестивалі, тематичні вечори, конкурси, свята, інші освітні й культурні заходи тощо. Туристичний потенціал луцьких музейних закладів використовується в навчальних, інформаційних, виховних цілях. Музейні осередки спрямовують свою діяльність на популяризацію туристично-екскурсійної сфери не лише серед місцевих мешканців, але й внутрішніх та іноземних туристів. Для всеохопного представлення туристичного потенціалу регіону музейна та туристична сфера м. Луцька взаємодіють та взаємодоповнюють одна одну.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бабарицька В. К., Короткова А. Я., Малиновська О. Ю. Екскурсознавство і музеєзнавство. Київ : Альтерпрес, 2012. 444 с.
2. Поливач К. А. Культурна спадщина та її вплив на розвиток регіонів України. Київ : Інститут географії НАН України, 2012. 208 с.
3. Балабанов Г. В. Музеї як чинник розвитку туризму: європейський досвід та українські реалії. *Функціонування та перспективи розвитку туристичної галузі України*: монографія / за заг. редакцією М. Ю. Барна. Львів, 2018. С. 338–360.
4. Любіцева О. О., Шпарага Т. І. Музейний туризм. Київ, 2021. 150 с.
5. Антоненко А., Хуткий В. Музеї як туристичний ресурс в умовах пандемії COVID-19: виклики та нові можливості. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва*. 2021. Т. 4. № 1. С. 54–73.
6. Силюк А. М. Роль музеїв у туристично-краєзнавчій інфраструктурі міста Луцька. *Стан та перспективи інноваційно-інвестиційного розвитку міста Луцька* : зб. наук. праць за матеріалами наук.-практ. конф. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. С. 335–339.
7. Гаврилюк С. Перспективи музеїв як об'єктів культурного туризму. *Науковий вісник СХУ імені Лесі Українки*. 2019. № 7. С. 144–153.
8. Тищук І. В., Поліщук Л. М. Аналіз та оцінка основних тенденцій розвитку екскурсійного туризму міста Луцьк. *Економіка та держава*. 2020. № 1. С. 54–60.

9. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. Одеса : ONEU, 2016. 262 с.

10. Закон України «Про музеї та музейну справу». URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

11. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>.

12. Агенція Fama. URL: <https://fama.agency/portfolio/doslidzhennya-turystychnogo-rynku-ta-pryvablyvosti-regioniv>.

13. Дослідження туристичної привабливості Луцька. Луцьк, 2019. 17 с. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/s/cj/z7mygrx7uxsn4u2csnmskeirfedfcs.pdf>.

14. Луцьк туристичний: можливості та виклики. Луцьк, 2017. 31 с. URL: <https://fama.agency/wp-content/uploads/2020/08/Doslidzhennya-turystychnoyi-pryvablyvosti-Lutsk.pdf>.

15. Романуха О. М. Розвиток музейної справи як фактор активізації міжнародного туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 79–83.

REFERENCES:

1. Babarytska, V. K., Korotkova, A. Ya., & Malynovska, O. Yu. (2012) Ekskursoznavstvo i muzeieznavstvo [Guided Tours and Museum Studie]. Kyiv: Alterpres, 444 p. (in Ukrainian)

2. Polyvach, K. A. (2012) Kulturna spadshchyna ta yii vplyv na rozvytok rehioniv Ukrainy [Cultural heritage and its influence on the development of regions of Ukraine]. Kyiv, 208 p. (in Ukrainian)

3. Balabanov, H. V. (2018) Muzei yak chynnyk rozvytku turyzmu: yevropeyskyi dosvid ta ukrainski realii [The museum as a factor in the development of tourism: European experience and Ukrainian realities]. *Funktsionuvannia ta perspektyvy rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy: monohrafiia*. Lviv, pp. 338–360. (in Ukrainian)

4. Liubitseva, O. O., & Shparaha, T. I. (2021) Muzeinyi turyzm [Museum Tourism]. Kyiv, 150 p. (in Ukrainian)

5. Antonenko, A., & Khutkyi, V. (2021) Muzei yak turystychnyi resurs v umovakh pandemii COVID-19: vyklyky ta novi mozhyvosti [Museums as a tourist resource in the conditions of the COVID-19 pandemic: challenges and new opportunities]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu kultury i mystetstv*, vol. 4, no 1, pp. 54–73. (in Ukrainian)

6. Syliuk, A. M. (2012) Rol muzeiv u turystychno-kraieznavchii infrastrukturi mista Lutsk [The role of museums in tourism and local history infrastructure of Lutsk]. *Stan ta perspektyvy innovatsiino-investytsiynoho rozvytku mista Lutsk*: zb. nauk. prats za materialamy nauk.-prakt. konf. Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, pp. 335–339. (in Ukrainian)

7. Havryliuk, S. (2019) Perspektyvy muzeiv yak ob'ektiv kulturnoho turyzmu [Perspectives of museums as objects of cultural tourism]. *Naukovi visnyk SNU imeni Lesi Ukrainky. Istorychni nauky*, vol. 7, pp. 144–153. (in Ukrainian)

8. Tyshchuk, I. V., & Polishchuk, L. M. (2020) Analiz ta otsinka osnovnykh tendentsii rozvytku ekskursionoho turyzmu mista Lutsk [Analysis and evaluation of the main trends of the development of tourism of the city of Lutsk]. *Ekonomika ta derzhava*, vol. 1, pp. 54–60. (in Ukrainian)

9. Otsinka turystychno-rekreatsiynoho potentsialu rehionu [Assessment of tourist and recreational potential of the region] (2016): monohrafiia / za zah. red. V. H. Herasymenko. Odessa : ONEU. 262 p. (in Ukrainian)

10. Закон України «Про музеї та музейну справу» [The Law of Ukraine «On Museums and Museum Affairs»]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text>. (in Ukrainian)

11. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026. [Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80#Text>. (in Ukrainian)

12. Ahentsiia Fama [Fama Agency]. Available at: <https://fama.agency/portfolio/doslidzhennya-turystychnogo-rynku-ta-pryvablyvosti-regioniv>. (in Ukrainian)

13. Doslidzhennia turystychnoi pryvablyvosti Lutsk [Research on the tourist attractiveness of Lutsk] (2019). Lutsk. 17 p. Available at: <https://www.lutskrada.gov.ua/static/content/files/s/cj/z7mygrx7uxsn4u2csnmskeirfedfcs.pdf>. (in Ukrainian)

14. Lutsk turystychnyi: mozhyvosti ta vyklyky [Lutsk tourism: opportunities and challenges] (2017). Lutsk. 31 p. Available at: <https://fama.agency/wp-content/uploads/2020/08/Doslidzhennya-turystychnoyi-pryvablyvosti-Lutsk.pdf>. (in Ukrainian)

15. Romanukha, O. M. (2017) Rozvytok muzeinoi справи yak faktor aktyvizatsii mizhnarodnogo turyzmu [The development of museums as a factor of intensification of international tourism]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, vol. 17, pp. 79–83. (in Ukrainian)